

SFÂNTUL
CUVIOS MĂRTURISITOR
SOFIAN
DE LA ANTIM

– Viața și învățăturile –

Arhim. Antipa BURGHELEA

SFÂNTUL CUVIOS MĂRTURISITOR SOFIAN DE LA ANTIM

– Viața și învățăturile –

Consilier Patriarhal:

Pr. Sorin Vasile TANCĂU

Redactor coordonator:

Alin LUPU

Redactori:

Daniel-Ionuț GHIȚULESCU

Nicolae NĂSTĂSACHE

Tehnoredactare și copertă:

Constantina CRISTEA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANTIPA BURGHELEA, arhimandrit

Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofian de la Antim:

viața și învățăturile / Arhim. Antipa Burghilea. -

București: Basilica, 2025

ISBN 978-606-29-0586-6

2

© Editura *BASILICA* – 2025

ISBN 978-606-29-0586-6

www.editurapatriarhiei.ro

editura@patriarhia.ro

PĂRINTELE ARHIMANDRIT SOFIAN BOGHIU, CUVIOSUL CEL BUN ȘI PLIN DE BLÂNDEȚE

Părintele arhimandrit Sofian Boghiu, fost stareț al mănăstirilor Antim și Plumbuita din București, a fost una dintre cele mai rodnice personalități ale monahismului românesc din secolul al XX-lea, un trăitor exemplar al Evangheliei Mântuitorului, preocupat întreaga sa viață de dobândirea rugăciunii neîncetate și de a sădi această rugăciune în sufletele credincioșilor, călăuzindu-i „cu timp și fără timp” (2 *Timotei* 4, 2), după îndemnul Sfântului Apostol Pavel, în lucrarea spre dobândirea Împărăției lui Dumnezeu. „*«Vas ales» al lui Dumnezeu, făclie lină și luminoasă a credinței, adevărat trăitor și mărturisitor al Ortodoxiei*”¹, părintele arhimandrit Sofian Boghiu, ca stareț al Mănăstirii Antim, a scris una dintre cele mai frumoase pagini ale spiritualității românești, arătându-se deplin moștenitor al spiritualității isihaste a Sfântului Paisie de la Neamț și a Sfinților Gheorghe și Calinic de la Cernica. Părintele Sofian, prin modul în care a înțeles să-și asume, încă din fragedă copilărie, crucea urmării lui Hristos, ne-a arătat că sfințenia și sfințirea propriei persoane sunt lucrurile cele mai firești

¹ †DANIEL, Patriarhul României, „Cuvânt înainte”, în vol. *Un iconar de suflete – Părintele Sofian Boghiu: mărturii*, Ed. Basilica, București, 2017, p. 7.

structurii sufletului răsăritean ortodox, că sfințenia nu este un ideal de neatins pentru omul contemporan, ci că acesta, prin trudă, prin nevoință, răbdare și jertfire de sine, poate împlini chemarea la îndumnezeire (*Matei* 5, 48).

Născut în Basarabia, la 7 octombrie 1912², în comuna Cuconeștii Vechi din județul Bălți, părintele Sofian a făcut parte din ceea ce părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard numește „vârsta de aur a spiritualității românești”. Intră ca frate de mănăstire, la vârsta de 14 ani, la Schitul Rughi din Soroca, în anul 1926. Între anii 1928-1932, a urmat școala de cântăreți bisericești de la Mănăstirea Dobrușa, apoi, între anii 1932-1940, urmează cursurile Seminarului Monahal de la Mănăstirea Cernica, fiind tuns în monahism la 25 decembrie 1937 și schimbându-i-se numele din Serghie în Sofian. La praznicul Schimbării la Față din anul 1939, este hirotonit diacon, în Catedrala din Bălți, de către mitropolitul Tit Simedrea, pe atunci episcop de Bălți. În anul 1940, ca urmare a reanexării Basarabiei la Rusia, obștea Mănăstirii Dobrușa s-a strămutat la Căldărușani, moment pe care îl amintește în *Jurnalul* său: „Părintele Ioan toca de Vecernie, iar noi, în frunte cu părințele Dionisie Popescu, plecam în bejanie”³. Între anii 1940-1945, urmează Academia de Arte Frumoase din București, iar între anii 1942-1946, își face studiile superioare teologice la Facultatea de Teologie din București, susținându-și în anul 1946 licența cu subiectul *Chipul Mântuitorului în iconografie*. În data de 15 aprilie 1945, în Duminica Sfântului Ioan Scărarul, este hirotonit preot pe seama Mănăstirii Antim din București, unde, între anii 1945-1948,

² Pentru detaliile biografice, a se vedea: „Scurte repere biografice”, în vol. Arhim. Sofian BOGHIU, *Smerenia și dragostea, însușirile trăirii ortodoxe*, Fundația Tradiția Românească, Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români, București, 2001, pp. 11-12 și *Un iconar de suflete, passim*.

³ Arhim. S. BOGHIU, *Jurnal*, Ed. Bizantină, București, 2019, p. 15.

în sala Bibliotecii, a participat la conferințele organizate de mișcarea *Rugul Aprins*, devenind unul dintre cei mai cunoscuți membri ai acestei mișcări de revigorare duhovnicească, alături de arhimandritul Benedict Ghiuș, ieromonahul Daniil Sandu Tudor, Alexandru Mironescu, Vasile Voiculescu, Constantin Joja etc. Aici l-a cunoscut pe părintele Ioan Kulîghin, duhovnicul mitropolitului Nicolae al Rostovului, care l-a îndrumat în practica rugăciunii neîncetate. Între anii 1958-1964, părintele Sofian pătimește împreună cu elita culturală și duhovnicească din țara noastră din acea vreme, fiind condamnat la închisoare. Despre acești ani, părintele Sofian spunea: „Dacă pot zice așa, mie mi-a plăcut în închisoare [...], era bine acolo. Mult mai bine decât aici, în așa-zisa noastră libertate. Te puteai concentra [...]. Nimic nu te distrăgea de la Dumnezeu”⁴.

Despre rugăciunea din închisoare, spunea într-o conferință:

„Rugăciunile celor din închisori erau rugăciuni asemănătoare cu ale Sfinților Părinți din pustiu sau ale atâtor martiri arși pe rug, care, arzând focul sub ei, erau veseli și mulțumeau lui Dumnezeu pentru această jertfă pe care o aduceau înaintea Sa”⁵.

În anul 1964, în urma decretului general de amnistie, părintele Sofian este eliberat din închisoare, angajat ca pictor la Institutul Biblic și îmbisericit la Mănăstirea Plumbuita. Din 1968, este repus stareț la Mănăstirea Antim, până la praznicul Înălțării Sfintei Cruci din anul 2002, când „părintele Sofian a trecut la ceruri în timpul Sfintei Liturghii”⁶, continuându-și slujirea în altarul ceresc.

⁴ Mihai RĂDULESCU, *Rugul Aprins. De la Mănăstirea Antim la Aiud*, Ed. Proxima, București, 2009, p. 6.

⁵ Arhim. S. BOGHIU, *Smerenia și dragostea...*, p. 88.

⁶ †DANIEL, Patriarhul României, „Cuvânt înainte”, p. 8.

Părintele Sofian „a fost o făclie de înviere a sufletelor, mai ales în anii grei ai comunismului”⁷, depunând o grea trudă de restaurare a sufletelor credincioșilor, de formare duhovnicească, de vindecare și mângâiere, de îndrumare, rugăciune și împreună-pătimire cu aceștia, arzând ca o lumânare pentru a-i lumina pe credincioși. Întrebat fiind despre relația dintre milă și jertfă, Părintele a răspuns:

„Jertfa este un act prin care dăruiești din ceea ce ai [...], însă mai scumpă este înaintea lui Dumnezeu dragostea. E și foarte greu să dobândești această dragoste, care-i mila. Dumnezeu caută totdeauna ceva viu, ceva personal în jertfă”⁸.

Părintele Sofian este cel mai autentic reprezentant al ultimei faze de dezvoltare a spiritualității paisiene în Biserica noastră, ca ucenic al părintelui Ioan Kulîghin, stabilit pentru o vreme în lavra cernicană a Sfântului Calinic. El a fost poate ultimul reprezentant al isihasmului de sorginte paisiană, punând un accent deosebit pe rugăciunea neîncetată, pe milostenie, smerenie și dragoste față de semenii. Întrebat fiind părintele Sofian despre principalele trăsături ale dreptei credințe, pe care le-ar situa ca fiind primele, acesta a răspuns:

„Smerenia și dragostea! Cele pe care le recomandă Mântuitorul Hristos: «Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima»; adică smerenia și dragostea, care sunt atributele lui Dumnezeu. Cu acestea încep”⁹.

⁷ †DANIEL, Patriarhul României, „Cuvânt înainte”, p. 8.

⁸ Arhim. S. BOGHIU, *Smerenia și dragostea...*, p. 141.

⁹ Arhim. S. BOGHIU, *Smerenia și dragostea...*, p. 142.

În ceea ce privește direcția duhovnicească pe care părintele Sofian a trasat-o, a fost aceea a unei viețuiri de obște, o linie spirituală clasică, bazată pe rugăciunea neîncetată. Trăsătura duhovnicească dominantă a părintelui Sofian era, după cum mărturisesc viețuitorii Mănăstirii Antim care i-au fost sub ascultare, rugăciunea:

„Tăcerea, blândețea și lumina ce iradiau împrejurul său erau mărturia rugăciunii lui neîntrerupte [...]. Întotdeauna învăța pe alții să se roage neîncetat, povățuindu-i pe mulți ucenici monahi și mireni cum să se angajeze în această lucrare lăuntrică”¹⁰.

Deși avea o personalitate plină de autoritate, părintele Sofian întotdeauna s-a menținut într-o stare autentic monahală de retragere din lume, în ciuda faptului că viețuia într-o mănăstire situată în centrul Capitalei, fiind considerat „duhovnicul Bucureștilor”. Nu refuza pe nimeni din cei care îi cereau ajutorul, dar, cu delicatețea și sensibilitatea sa duhovnicească, știa să trăiască în smerenie, păstrându-se depărtat de viața publică. Părintele mărturisea despre acestea în *Jurnal*:

„Călugărul e omul ceresc, duhovnicesc, înger în trup [...]. Călugărul, prin unitatea pe care o reprezintă, este modelul omenirii. Un singuratic, oriunde ar fi el, este cu toată lumea văzută și nevăzută, reprezentând unitatea”¹¹.

Slujirea aproapelui a reprezentat mereu pentru el o prioritate:

„Când am fost solicitat de bolnavi și credincioși, niciodată nu i-am refuzat, nici nu i-am întristat cu ceva; ci am făcut tot ce

¹⁰ Arhim. Mihail STANCIU, „Părintele Sofian – iconarul sufletelor noastre”, în vol. *Un iconar de suflète...*, p. 55.

¹¹ Arhim. S. BOGHIU, *Jurnal*, p. 466.

mi-a stat în putere să-i folosesc, să-i mărturisesc, să-i împac cu Dumnezeu și cu oamenii”¹².

Sfânta Scriptură și Sfânta Liturghie au fost cele două izvoare principale ale întregii activități a părintelui Sofian, indiferent de planul acesteia, de la pictură și până la predica sa. Nu se lipsea de Sfânta Liturghie oriunde ar fi fost pe șantierul de pictură, chiar și în Siria și Liban, înțelegând că la Dumnezeu nu merge cu jumătăți de măsură. În acest sens, nu putem să nu amintim nota din *Jurnalul* său pe care a scris-o după o convorbire cu mitropolitul Tit Simedrea la Cernica: „*Nu te poți dăruia lui Dumnezeu decât în întregime, nu parțial*”¹³.

Majoritatea celor care l-au cunoscut pe părintele Sofian mărturisesc că principalele trăsături ale Sfinției Sale, în afară de a fi om al rugăciunii, erau blândețea, delicatețea, smerenia autentice:

„*Un chip al blândeții, acesta a fost bunul părinte Sofian! Bucureștenii i-au sesizat în număr necrezut de mare izvorul inepuizabil de sensibilitate, gingășie și candoare și se adăpau la această fântână de har în clipe de bucurie și mai ales de încercare. Părintele îi asculta, îi binecuvânta, îi înțelegea în durerea sau păcatul lor, îi întârea și, mai presus de toate, îi iubea. Îi iubea pentru că era smerit; îi iubea pentru că le purta poverile la rugăciune; îi iubea pentru că îi ajuta cu sfatul; îi iubea pentru că inima sa îi cuprindea pe toți*”¹⁴.

¹² *Un iconar de suflute...*, p. 71.

¹³ Arhim. S. BOGHIU, *Jurnal*, p. 11.

¹⁴ †TEOFAN, Mitropolitul Munteniei și Bucovinei, „Părintele Sofian – om al blândeții dumnezeiești”, în vol. *Un iconar de suflute...*, pp. 19-20.

Părintele Marc-Antoine Costa de Beauregard, cel care i-a fost fiu duhovnicesc ani buni, schițând un portret al sfințeniei părintelui Sofian, scria:

„Cine a stat sub epitrahilul Sfinției Sale, în orele prelungite deseori peste miezul nopții în biserica Mănăstirii Antim, a gustat din plin nu numai din dulceața cuceritoare a cuvântului său, ci și din bunătatea și blândețea fără de margini ale Părintelui, pe care personal le-am trăit deseori ca pe un ecou al bunătății lui Dumnezeu. Nimic din ceea ce mărturiseai nu era prea grav. Totul afla înțelegere și iertare. Aproape că te supăra faptul că nu te certa, că nu-ți dădea canon greu, că te primea mereu cu fața iradiind de lumină și blândețe, de parcă erai prunc nevinovat. Altă explicație nu există pentru această atitudine decât aceea că părintele Sofian, asemenea marilor Părinți ai Bisericii, ajunsese să prețuiască atât de mult omul, încât niciun păcat, nicio greșeală a acestuia nu mai reușeau să-l coboare în ochii lui. Am învățat astfel de la părintele Sofian că păcatele oamenilor nu sunt prea importante, că nu trebuie să ne blocăm în considerarea lor, în analiza lor, că, oricât de păcătos ar fi cineva, nu încetează a fi om și, prin urmare, nu încetează a fi, în fapt, mult mai însemnat decât păcatele sale. Tot ca pe o actualizare a bunătății dumnezeiești am simțit și forța de cuprindere extraordinară a părintelui Sofian. Întruchipând cuvintele prin care Mântuitorul descrie bunătatea atotcuprinzătoare a lui Dumnezeu Tatăl, «Care face să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi și dă ploaie și peste cei drepți și peste cei nedrepți», părintele Sofian primea în scaunul duhovniciei pe toți cei care veneau la dânsul, fără niciun fel de discriminare sau de rezerve”¹⁵.

¹⁵ Pr. Constantin COMAN, *Părintele Sofian*, Constanța COSTEA, Ioana IANCOVESCU, (ed.), Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 224-225.

Vrednicul de amintire patriarh Teoctist, făcând un portret celui care i-a fost coleg și pe care l-a prețuit ca pe un om cu viață sfântă, scria:

„Aceia care l-au cunoscut ca liturghisitor își amintesc, desigur, felul în care, retras în netulburată reculegere și tensiune duhovnicească, slujea și propovăduia «Evanghelia mântuirii» (*Efesenii* 1, 13), măsurând deopotrivă cu sensibilitate duhovnicească și înțelepciune pastorală fiecare cuvânt rostit [...]. Cu blândețea-i și smerenia bine cunoscute, dar și cu fermitate și autoritate duhovnicească, părintele Sofian a adus roadă bogată de suflete «Domnului secerișului» (*Luca* 10, 2)”.

Iconar în culoare, dar și în sufletele oamenilor, rugător neîncetat, liturghisitor profund, duhovnic jertfelnic și iscusit, povățuitor ziditor de suflete, păstor neodihnit, părintele Sofian a fost unul dintre cei mai cunoscuți duhovnici din Capitală, călugăr care și-a sfințit viața prin nevoință și rugăciune neîncetată. Membru al mișcării de revigorare duhovnicească *Rugul Aprins*, el însuși s-a transformat pe sine într-un rug pururea aprins de Lumina dumnezeiască, pe care nu a ținut-o sub obroc, ci a răspândit-o tuturor celor ce se apropiiau de el. Iar cei care l-au cunoscut își amintesc și astăzi lumina, pacea și mireasma sfințeniei pe care o răspândea Cuviosul Sofian de la Antim încă din timpul vieții sale.

Despre minunile pe care Cuviosul Sofian le face din Împărăția lui Dumnezeu vorbesc mulți ucenici ai acestuia și deja sunt culese o serie dintre acestea în volumele publicate despre personalitatea acestui mare duhovnic al Bucureștilor.

Dacă Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, încheia o evocare a părintelui Sofian spunând că i-a „coborât în gând un bob de rouă, că ar putea fi și el un

*sfânt*¹⁶, vedem cum deja acest bob de rouă s-a transformat, precum Scriptura zice, în „*râuri de apă vie*” (Ioan 7, 38), care mărturisesc din piepturile celor credincioși despre sfințenia Cuviosului Arhimandrit Sofian de la Antim.

Paginile volumului de față alcătuiesc viața și făptuirea acestui călugăr cu viață sfântă, mărturie, dar și mărturisire, așternută în scris, cu migală și acribie scriitoricească, de arhimandritul Antipa Burghilea, din obștea Mănăstirii Antim, care, la îndemnul și sub coordonarea noastră, a alcătuit această lucrare. Părintele Protosinghel Antipa a adunat principalele repere biografice ale Cuviosului Părinte Sofian nu doar din bibliografia existentă până acum, ci a cercetat toate documentele arhivistice cunoscute despre părintele Sofian, culegând, în același timp, informații bogate de la ucenici și de la cei care l-au cunoscut pe părintele Sofian Boghiu.

Ne rugăm Bunului Dumnezeu ca cititorii acestui volum să dobândească mult folos și belșug duhovnicesc, modelându-și viața după cel ce a fost icoană a Chipului lui Dumnezeu Celui Nevăzut.

Arhim. dr. Nectarie ȘOFEELEA

Exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor

¹⁶ †CALINIC, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului, „Sofian Arhimandritul, zugravul sihastru prin cetățile lumii”, în vol. *Un iconar de suflete...*, p. 40.

CUPRINS

Părintele arhimandrit Sofian Boghiu,

Cuviosul cel bun și plin de blândețe

Arhim. dr. Nectarie ȘOFELEA	5
O vatră caldă în inima capitalei	15
I. VIETUIREA ÎN BASARABIA.....	21
Copilăria, satul natal și năzuința spre monahism	21
Schitul Rughi, dragostea cea dintâi.....	28
Ostenitor la Centrul Eparhial din Bălți și elev la Mănăstirea Dobrușa	32
La Seminarul Monahal de la Mănăstirea Cernica.....	35
Călugăria și hirotonia întru ierodiacon la Mănăstirea Dobrușa	39
II. PRIMII ANI LA MĂNĂSTIREA ANTIM	43
Venirea Cuviosului Sofian la București	43
Student la Academia de Arte Frumoase	45
Student la Facultatea de Teologie din București	49
Atmosfera duhovnicească din Mănăstirea Antim	52
III. RUGUL APRINS	59
<i>Rugul Aprins</i> : comuniune, mărturisire, isihasm	59
Părintele duhovnicesc al Cuviosului Sofian, preotul Ioan Kulighin.....	65

CUPRINS

Chipul părintelui Sofian între membrii <i>Rugului Aprins</i> .	
Ascultările sale din mănăstire.....	69
Stareț la Mănăstirea Antim și profesor	
la Seminarul de la Mănăstirea Neamț	72
Stareț la Mănăstirea Plumbuita.....	79
IV. ANII DE ÎNCHISOARE.....	85
Arestarea	85
În închisorile comuniste de la București,	
Jilava, Aiud și Balta Brăilei	93
Eliberarea din închisoare. Viețuitor la Plumbuita	
și pictor la Atelierele Patriarhiei	108
Din nou stareț la Antim, într-o vreme zbuciumată	117
Misiune ortodoxă în Patriarhia Antiohiei.	
Alte călătorii.....	123
V. PICTOR DE BISERICI	139
Perioada de ucenicie	139
Pictor la mănăstirile „Negru Vodă”, „Radu Vodă”	
și Dealu și la parohiile Slatina și Bumbăcari.....	143
Lucrări de pictură în Orient	147
Biserici pictate parțial și restaurate;	
icoane lucrate pe lemn.....	154
VI. LA MĂNĂSTIREA ANTIM, DUPĂ 1990	159
Primii ani ai renașterii religioase din România.	
Lucrarea misionară de la Antim.....	159
Stareț pentru noua obște și povățuitor al monahilor	168
Un duhovnic pentru poporul lui Dumnezeu	181
Alte daruri ale Cuviosului: ascultarea, comuniunea,	
slujirea liturgică și darul cuvântului	193
Alte lucrări misionare ale Sfântului Sofian	203

CUPRINS

Cele mai importante învățături: rugăciunea, ne judecarea aproapelui și milostenia.....	214
VII. ADORMIREA ȘI PROSLĂVIREA CUVIOSULUI.....	225
Ultimii ani de viață pământească.....	225
Cuvioasa lui adormire	236
Moștenirea duhovnicească. Canonizarea.....	245
Minuni	256
 Dorul ucenicilor după părintele Sofian	
(în loc de încheiere)	277
 Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofian de la Antim	
(o biografie cronologică).....	281
 Bibliografie	287
Selecție foto	296